

Πίνακας περιεχομένων

Πρόλογος Προέδρου.....	2
Εισαγωγή	2
Ενότητα 1: Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο τρόπος λειτουργίας της.....	4
1.1 Ευρωπαϊκή Ένωση & Κράτη-Μέλη	4
1.2 Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.....	4
1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση & θέσπιση νομοθεσίας.....	7
1.4 Είδη νομοθετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης	8
Ενότητα 2: Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θεμελιώδη και ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία	10
2.1 Η συμβολή της Συνθήκης του Άμστερνταμ.....	10
2.2 Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.....	10
2.3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες.....	11
2.4 Η αναπηρία στις Ευρωπαϊκές Στρατηγικές	13
2.5 Η αναπηρία στο κανονιστικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)	14
Ενότητα 3: Διευκολύνσεις και παροχές της ΕΕ προς τα άτομα με αναπηρία 16	16
3.1 Δικαιώματα επιβατών με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα	16
3.2 Ευρωπαϊκή Κάρτα Στάθμευσης για τα άτομα με αναπηρία	18
3.3 Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας.....	19
3.4 Δικαιώματα ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην εργασία.....	19
3.5 Δικαιώματα ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην υγεία ..	19
3.6 Προσβασιμότητα προϊόντων και υπηρεσιών	20
3.7 Προσβασιμότητα δημόσιων ιστότοπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές.....	20
3.8 Εκλογικά δικαιώματα.....	20
Ενότητα 4: Φορείς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία	22
Παράρτημα: Απαντήσεις δραστηριοτήτων	26

Πρόλογος Προέδρου

Το παρόν εκπαιδευτικό εγχειρίδιο αποτελεί εκπαιδευτικό υλικό του Πακέτου Εργασίας (Π.Ε.) 1 «Πρόγραμμα εκπαίδευσης αιρετών στελεχών και εργαζομένων του αναπηρικού κινήματος στο σχεδιασμό πολιτικής για θέματα αναπηρίας» των υπο-έργων 1-5 με τίτλο «Εκπαιδευτικά Προγράμματα Διά Βίου Μάθησης για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους». Η Πράξη με τίτλο «Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης για την αναπηρία και υποστηρικτικές δράσεις» με ΚΩΔ. ΟΠΣ (MIS) 5133270, η οποία εντάσσεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού, Εκπαίδευση & Διά Βίου Μάθηση», με δικαιούχο το ΙΝ-ΕΣΑμεΑ, αποτελεί τη νέα, καινοτόμα δράση διά βίου εκπαίδευσης για τα άτομα με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και τις οικογένειές τους στην Ελλάδα. Η Πράξη συγχρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και από Εθνικούς Πόρους.

Το ΙΝ-ΕΣΑμεΑ, το οποίο συνιστά τον επίσημο εκπαιδευτικό και ερευνητικό φορέα του αναπηρικού κινήματος της χώρας, μέσω της υλοποίησης της παρούσας συνδικαλιστικής εκπαίδευσης, αποσκοπεί στην ενίσχυση της συλλογικής ταυτότητας των ατόμων με αναπηρία, των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους, αλλά και της περαιτέρω ενεργούς εμπλοκής και συμβολής τους στον σχεδιασμό, την εφαρμογή, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των πολιτικών και των μέτρων που τα αφορούν. Με αυτόν τον τρόπο εφαρμόζεται η κεφαλαιώδης αρχή «Τίποτα για εμάς, χωρίς εμάς» και όλοι μαζί συμβάλλουμε στη διάδοση και υιοθέτηση της δικαιωματικής προσέγγισης της αναπηρίας, η οποία κατοχυρώθηκε με τη *Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες*.

Ιωάννης Βαρδακαστάνης

*Πρόεδρος του Ινστιτούτου Εθνικής Συνομοσπονδίας
Ατόμων με Αναπηρία & Χρόνιες Παθήσεις*

Εισαγωγή

Σκοπός του παρόντος εγχειριδίου¹ είναι η εκπαίδευση των αιρετών στελεχών του αναπηρικού κινήματος και των εργαζόμενων στις οργανώσεις αυτού στη σύγχρονη νομοθεσία και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (εφεξής ΕΕ) για την αναπηρία, προκειμένου να ενισχυθεί η ικανότητά τους: (α) να παρακολουθούν και αξιολογούν την εφαρμογή τους, (β) να αγωνίζονται για πρόσθετες πολιτικές και νομοθετικές πρωτοβουλίες, και (γ) να λειτουργούν ως συνήγοροι των θεμελιωδών και ανθρώπινων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

¹ Το οποίο αποτελεί μέρος μιας σειράς εγχειριδίων που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του Πακέτου Εργασίας (Π.Ε.) 3 του υπο-έργου 6 της Πράξης «Προγράμματα Διά Βίου Εκπαίδευσης για την αναπηρία και υποστηρικτικές δράσεις».

Με την ολοκλήρωση της εκπαίδευσης οι εκπαιδευόμενοι θα είναι σε θέση:

σε επίπεδο γνώσεων:

- ✓ να περιγράφουν τους διαφορετικούς ρόλους των θεσμικών οργάνων της ΕΕ,
- ✓ να διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα διαφορετικά είδη των νομοθετικών πράξεων της ΕΕ,
- ✓ να εξηγούν τη σπουδαιότητα της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες,
- ✓ να κατανοούν τις προβλέψεις της νομοθεσίας και των στρατηγικών της ΕΕ για τα άτομα με αναπηρία,

σε επίπεδο ικανοτήτων:

- ✓ να εφαρμόζουν τις προβλέψεις της νομοθεσίας της ΕΕ,
- ✓ να μετατρέπουν τις προβλέψεις των στρατηγικών και εν γένει μη νομοθετικών πράξεων της ΕΕ σε προτάσεις πολιτικής σε εθνικό επίπεδο,
- ✓ να χρησιμοποιούν τη νομοθεσία της ΕΕ κατά τη σύνταξη συνηγοριών και αναφορών/καταγγελιών,

σε επίπεδο στάσεων:

- ✓ να απορρίπτουν πολιτικές και μέτρα που βασίζονται στο ιατρικό μοντέλο της αναπηρίας,
- ✓ να υιοθετούν το κοινωνικό μοντέλο και τη δικαιωματική προσέγγιση της αναπηρίας,
- ✓ να υπερασπίζονται τα θεμελιώδη και ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, χρόνιες παθήσεις και των οικογενειών τους.

Έννοιες-κλειδιά: Ευρωπαϊκή Ένωση | Κράτη-Μέλη | Αναπηρία | Ανθρώπινα Δικαιώματα | Θεμελιώδη Δικαιώματα

Αρχές συγγραφής

Στο παρόν εγχειρίδιο τηρούνται οι αρχές της μη διάκρισης λόγω φύλου. Η δε χρήση ενός μόνο γένους αφορά αποκλειστικά τη διευκόλυνση του/της αναγνώστη/αναγνώστριας. Επίσης, με κάθε αναφορά στα «άτομα με αναπηρία» στο παρόν εγχειρίδιο, νοείται το σύνολο **(α)** των ατόμων από όλες τις κατηγορίες αναπηρίας, **(β)** των ατόμων με χρόνιες και σπάνιες παθήσεις και **(γ)** των οικογενειών των ατόμων αυτών. Συνολική ή/και συνδυαστική αναφορά, π.χ., χρήση των όρων «άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις» ή «άτομα με αναπηρία και οι οικογένειές τους», γίνεται μόνο όταν κρίνεται απαραίτητο για την κατανόηση του νοήματος.

Ενότητα 1. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και ο τρόπος λειτουργίας της

1.1 Ευρωπαϊκή Ένωση & Κράτη-Μέλη

Η ΕΕ δεν είναι κράτος, αλλά μία μοναδική εταιρική σχέση ανάμεσα σε συγκεκριμένες ευρωπαϊκές χώρες. Πρόκειται για μία μοναδική οικονομική και πολιτική ένωση 27 ευρωπαϊκών χωρών που καλούνται «Κράτη-Μέλη» (εφεξής Κ-Μ). Οι Βρυξέλλες, πρωτεύουσα του Βελγίου, αποτελούν την έδρα της ΕΕ.

ΤΑ ΚΡΑΤΗ-ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

27 χώρες • 24 γλώσσες

1. Αυστρία	10. Ισπανία	19. Ουγγαρία
2. Βέλγιο	11. Ιταλία	20. Πολωνία
3. Βουλγαρία* ²	12. Κροατία*	21. Πορτογαλία
4. Γαλλία	13. Κύπρος*	22. Ρουμανία*
5. Γερμανία	14. Λετονία	23. Σλοβακία
6. Δανία	15. Λιθουανία	24. Σλοβενία
7. Ελλάδα	16. Λουξεμβούργο	25. Σουηδία
8. Εσθονία	17. Μάλτα	26. Τσεχία
9. Ιρλανδία*	18. Ολλανδία	27. Φινλανδία

Το Ηνωμένο Βασίλειο αποχώρησε από την ΕΕ στις αρχές του 2020.

1.2 Τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Χαράσσει τη γενική πολιτική κατεύθυνση και τις προτεραιότητες της ΕΕ. Απαρτίζεται από τους Αρχηγούς Κρατών ή Κυβερνήσεων μαζί με τον/την Πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και τον/την Πρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Ο καθορισμός του θεματολογίου γίνεται μέσω της έγκρισης συμπερασμάτων σε κάθε Σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Στα συμπεράσματα εξετάζονται συγκεκριμένα ζητήματα που απασχολούν την ΕΕ και περιγράφονται συγκεκριμένες ενέργειες/στόχοι που πρέπει να πραγματοποιηθούν/επιτευχθούν. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν συγκαταλέγεται στα νομοθετικά όργανα της ΕΕ και, επομένως, δεν διαπραγματεύεται/εκδίδει ενωσιακή νομοθεσία³.

² Οι χώρες με αστερίσκο (*) δεν υπάγονται στη ζώνη Σένγκεν. Οι υπήκοοι της ΕΕ και όσοι προέρχονται από τις χώρες που υπάγονται στη ζώνη Σένγκεν, καθώς και τα μέλη των οικογενειών τους, μπορούν να εισέρχονται στο έδαφος των Κρατών-Μελών της ΕΕ χωρίς προηγούμενη άδεια και δίχως να χρησιμοποιούν διαβατήριο. Εξαιρέσεις επιτρέπονται μόνο για λόγους δημόσιας τάξης, ασφάλειας και υγείας.

³ Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/european-council/>

Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Χαράσσει με τα άλλα θεσμικά όργανα τη συνολική στρατηγική και τις πολιτικές κατευθύνσεις της ΕΕ. Κάθε πέντε χρόνια, στην έναρξη της νέας θητείας της, ο Πρόεδρος καθορίζει τις πολιτικές προτεραιότητές της. Η Επιτροπή ετησίως μετατρέπει τις προτεραιότητες αυτές σε συγκεκριμένες δράσεις. Επιπρόσθετα, αναπτύσσει και εφαρμόζει τις πολιτικές της ΕΕ: προτείνοντας τη θέσπιση νομοθετικών πράξεων στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο της ΕΕ, βοηθώντας τα Κ-Μ να εφαρμόζουν την ευρωπαϊκή νομοθεσία, διαχειριζόμενη τον προϋπολογισμό της ΕΕ και κατανέμοντας τα διαθέσιμα κονδύλια, μεριμνώντας από κοινού με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο για τη συμμόρφωση με το δίκαιο της ΕΕ, εκπροσωπώντας την ΕΕ εκτός Ευρώπης από κοινού με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης. Η Επιτροπή επίσης παρακολουθεί εάν τα Κ-Μ εφαρμόζουν ορθά τη νομοθεσία της ΕΕ. Αποτελείται από μια ομάδα 27 Επιτρόπων (ένας από κάθε Κ-Μ) με επικεφαλής τον/την Πρόεδρό της. Η Επιτροπή, που αποτελείται από θεματικά τμήματα, τις «Γενικές Διευθύνσεις», έχει δεσμευτεί να αυξήσει την ευαισθητοποίηση γύρω από τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων με αναπηρία και τα εργαλεία για τη βελτίωση της ζωής τους⁴.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: Αποτελείται από πολιτικούς από κάθε Κ-Μ, οι οποίοι εκλέγονται άμεσα από τους ψηφοφόρους της ΕΕ κάθε πέντε χρόνια. Οι 705 ευρωβουλευτές μπορούν να υποβάλλουν γραπτές/προφορικές ερωτήσεις στο Συμβούλιο της ΕΕ και να ζητούν τη δρομολόγηση νέων πολιτικών. Το Κοινοβούλιο λειτουργεί ως συν-νομοθέτης, ασκώντας, από κοινού με το Συμβούλιο της ΕΕ, την εξουσία να εγκρίνει και να τροποποιεί νομοθετικές προτάσεις καθώς και να αποφασίζει για τον ενωσιακό προϋπολογισμό. Επιπρόσθετα, εποπτεύει το έργο της Επιτροπής και άλλων οργανισμών της ΕΕ και συνεργάζεται με τα κοινοβούλια των Κ-Μ⁵. Η **Διακομματική Ομάδα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για την Αναπηρία**⁶ είναι μία ανεπίσημη ομαδοποίηση των βουλευτών του, από όλες σχεδόν τις εθνικότητες και τις πολιτικές ομάδες, που ενδιαφέρονται να συμβάλλουν στην προώθηση της πολιτικής για τα άτομα με αναπηρία στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, αλλά και σε εθνικό επίπεδο.

Συμβούλιο της ΕΕ (ανεπίσημα γνωστό και ως Συμβούλιο): Αρμόδιο για τον συντονισμό των πολιτικών των Κ-Μ σε συγκεκριμένους τομείς (οικονομική και δημοσιονομική πολιτική, παιδεία, πολιτισμός, νεολαία, αθλητισμός και απασχόληση). Αποτελείται από τους αρμόδιους για τον τομέα πολιτικής που συζητείται υπουργούς των Κ-Μ. Τα Κ-Μ ασκούν την Προεδρία του Συμβουλίου εκ περιτροπής ανά εξάμηνο. Στην αρχή και το τέλος της κάθε προεδρίας ο Πρόεδρος του Συμβουλίου συζητά μαζί με τους ευρωβουλευτές το πρόγραμμα της Προεδρίας στην Ολομέλεια. Το Συμβούλιο εγκρίνει τον προϋπολογισμό της ΕΕ από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Επιπρόσθετα, διαπραγματεύεται και εκδίδει νομοθετικές πράξεις, στις περισσότερες περιπτώσεις από κοινού με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, με τη νομοθετική διαδικασία που είναι γνωστή ως

4 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://ec.europa.eu/info/about-european-commission_el

5 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.europarl.europa.eu/portal/el>

6 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.europarl.europa.eu/meps/el/about/intergroups>

«συναπόφαση», η οποία χρησιμοποιείται σε τομείς πολιτικής που η ΕΕ έχει αποκλειστική αρμοδιότητα ή τη μοιράζεται με τα Κ-Μ (συντρέχουσα αρμοδιότητα). Στις περιπτώσεις αυτές το Συμβούλιο νομοθετεί βάσει προτάσεων που υποβάλλονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το Συμβούλιο διαπραγματεύεται και εκδίδει όχι μόνο νομικές πράξεις, αλλά και έγγραφα, όπως συμπεράσματα, ψηφίσματα και δηλώσεις, που δεν παράγουν νομικά αποτελέσματα⁷.

Επιτροπές που διαδραματίζουν συμβουλευτικό ρόλο σε θέματα πολιτικής και σχετίζονται με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία είναι οι εξής:

Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ): Η φωνή της οργανωμένης Κοινωνίας των Πολιτών. Τα 329 μέλη της ΕΟΚΕ εργάζονται σε τρεις ομάδες εκπροσωπώντας τους εργοδότες, τους εργαζόμενους και την «Ομάδα Οργανώσεων της Κοινωνίας των Πολιτών» που αποτελείται από εκπροσώπους οργανώσεων νέων, γυναικών, καταναλωτών, ατόμων με αναπηρία κ.ά. Η ΕΟΚΕ εκδίδει γνώμες και ενημερωτικές εκθέσεις. Μπορεί να της ζητηθεί (από την Επιτροπή, το Συμβούλιο ή το Κοινοβούλιο) να διατυπώσει γνώμη, είτε στο πλαίσιο υποχρεωτικής διαβούλευσης σε τομείς που ορίζονται από τις Συνθήκες είτε στο πλαίσιο προαιρετικής διαβούλευσης. Μπορεί όμως να διατυπώνει γνώμη και με δική της πρωτοβουλία. Στη συνέχεια, οι γνώμες υποβάλλονται για εξέταση στο Συμβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁸.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΕτΠ): Εκπροσωπεί τα συμφέροντα των τοπικών και περιφερειακών αρχών στην ΕΕ και γνωμοδοτεί εξ ονόματός τους προς την Επιτροπή και το Συμβούλιο. Αποτελείται από 329 μέλη που εκπροσωπούν τις περιφερειακές και τοπικές αρχές των Κ-Μ. Εκδίδει γνωμοδοτήσεις βάσει υποχρεωτικής (όπως ορίζεται στις Συνθήκες) και προαιρετικής διαβούλευσης, αλλά και με δική της πρωτοβουλία όταν το κρίνει σκόπιμο⁹.

7 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.consilium.europa.eu/el/council-eu/presidency-council-eu/>

8 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.eesc.europa.eu/el>

9 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://cor.europa.eu/el>

1.3 Ευρωπαϊκή Ένωση & θέσπιση νομοθεσίας

ΠΗΓΕΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΕΕ

- Πρωτογενές Δίκαιο της ΕΕ: Οι Συνθήκες που ορίζουν την κατανομή των αρμοδιοτήτων ανάμεσα στην ΕΕ και τις χώρες που υπάγονται σε αυτήν και περιγράφουν τις εξουσίες των θεσμικών οργάνων της ΕΕ.
- Παράγωγο ή Δευτερογενές Δίκαιο της ΕΕ: Κανονισμοί, Οδηγίες, Αποφάσεις, Γνώμες, Συστάσεις, Ανακοινώσεις, Ψηφίσματα, Λευκές και Πράσινες Βίβλοι.
- Επικουρικό Δίκαιο της ΕΕ: Νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ.

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (βλ. Ενότητα 2.3) αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα του δικαίου της ΕΕ, αλλά δεν εμπίπτει ούτε στο Πρωτογενές ούτε στο Δευτερογενές Δίκαιό της. Στο Δίκαιο της ΕΕ η Σύμβαση κατέχει οιονεί συνταγματική θέση. Ιεραρχικά βρίσκεται κάτω από τις Συνθήκες και πάνω από το Δευτερογενές Δίκαιο της ΕΕ. Κατά συνέπεια, το Δευτερογενές Δίκαιο πρέπει να ερμηνεύεται σύμφωνα με τη Σύμβαση.

Κάθε δράση της ΕΕ βασίζεται σε Συνθήκες που έχουν εγκριθεί οικειοθελώς και με δημοκρατικές διαδικασίες από όλα τα Κ-Μ. Η Συνθήκη για την ΕΕ (ΣΕΕ)-2016 και η Συνθήκη για τη Λειτουργία της ΕΕ θεμελιώνουν την ΕΕ. Οι Συνθήκες διευκρινίζουν σε ποιους τομείς πολιτικής μπορεί η ΕΕ να θεσπίσει νόμους και ποιοι τομείς παραμένουν στην ευθύνη των Κ-Μ. Για περιορισμένο αριθμό τομέων πολιτικής (εμπορική, νομισματική πολιτική κ.λπ.), η ΕΕ έχει την αποκλειστική αρμοδιότητα¹⁰ να θεσπίζει νόμους. Για τους περισσότερους τομείς πολιτικής (εσωτερική αγορά, κοινωνική πολιτική, προστασία του καταναλωτή, μεταφορές κ.λπ.) η ΕΕ μοιράζεται τη νομοθέτηση και έκδοση νομικά δεσμευτικών πράξεων με τα Κ-Μ (συντρέχουσα αρμοδιότητα)¹¹. Επίσης, έχει την αρμοδιότητα να υποστηρίζει/συντονίζει/συμπληρώνει (υποστηρικτική αρμοδιότητα) τη δράση των Κ-Μ σε συγκεκριμένους τομείς (προστασία και βελτίωση της ανθρώπινης υγείας, πολιτισμός, τουρισμός, παιδεία, νεολαία, αθλητισμός κ.λπ.) μέσω χρηματοδότησης, έρευνας και ανταλλαγής καλών πρακτικών¹². Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει νέες πρωτοβουλίες για νομοθεσία και πολιτικές. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ τις εξετάζουν και μπορούν να προτείνουν αλλαγές που ονομάζονται τροπολογίες. Μόλις επιτευχθεί συμφωνία, η πρόταση υιοθετείται από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ. Στη συνέχεια τα Κ-Μ και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εφαρμόζουν τις αποφάσεις που έχουν ληφθεί.

¹⁰ Δηλαδή μπορεί να ενεργεί μόνο η ΕΕ.

¹¹ Δηλαδή τα Κ-Μ μπορούν να ενεργούν μόνο εφόσον η ΕΕ έχει επιλέξει να μην ενεργήσει.

¹² Αυτό σημαίνει πως στους τομείς αυτούς η ΕΕ μπορεί να εκδίδει νομικά δεσμευτικές πράξεις που δεν προϋποθέτουν την εναρμόνιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων των Κ-Μ.

1.4 Είδη νομοθετικών πράξεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Οι στόχοι που ορίζονται στις Συνθήκες επιτυγχάνονται μέσω διαφόρων νομοθετικών πράξεων. Μερικές έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα και άλλες όχι (π.χ. «Συστάσεις», «Γνώμες» και «Ανακοινώσεις»). Ορισμένες ισχύουν για όλα τα Κ-Μ, ενώ άλλες για μερικά μόνο από αυτά.

Συνθήκες	<p>Δεσμευτικές συμφωνίες ανάμεσα στα Κ-Μ που ορίζουν τους στόχους της ΕΕ, τους κανόνες των θεσμικών οργάνων της, τον τρόπο λήψης των αποφάσεων και τη σχέση ανάμεσα σε αυτήν και τα Κ-Μ.</p> <p>Τροποποιούνται για την αναμόρφωση των θεσμικών οργάνων και την παροχή σε αυτά νέων τομέων αρμοδιότητας, καθώς και όταν προσχωρούν νέα Κ-Μ. Αποτελούν αντικείμενο διαπραγματεύσεων και συμφωνίας μεταξύ των Κ-Μ. Στη συνέχεια επικυρώνονται από τα κοινοβούλια των Κ-Μ, ενίοτε μετά από δημοψήφισμα.</p>
Κανονισμοί	Νομοθετικές πράξεις που ισχύουν αυτόματα και ομοιόμορφα σε όλα τα Κ-Μ αμέσως μόλις τεθούν σε ισχύ, δίχως να απαιτείται η ενσωμάτωσή τους στο εθνικό δίκαιο.
Οδηγίες	Νομοθετικές πράξεις που ορίζουν τους στόχους που πρέπει να πετύχουν τα Κ-Μ. Ωστόσο εναπόκειται σε κάθε Κ-Μ να θεσπίσει τα δικά του μέτρα για την επίτευξη των στόχων αυτών, τα οποία μπορούν να υπερβαίνουν το επίπεδο προστασίας που η Οδηγία θέτει. Η διαδικασία αυτή ονομάζεται «μεταφορά» ή «ενσωμάτωση» και πρέπει να λάβει χώρα εντός της προθεσμίας που η Οδηγία ορίζει. Οι εθνικές αρχές οφείλουν να γνωστοποιούν τα μέτρα αυτά στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή.
Αποφάσεις	Είναι δεσμευτικές μόνο γι' αυτούς στους οποίους απευθύνονται (π.χ. μια χώρα της ΕΕ ή μια μεμονωμένη εταιρεία) και ισχύουν άμεσα. Δεν απαιτούν ενσωμάτωση στο εθνικό δίκαιο.
Γνώμες	Είναι ένα εργαλείο που επιτρέπει στα θεσμικά όργανα της ΕΕ να διατυπώνουν γνώμη με μη δεσμευτικό τρόπο, δηλαδή χωρίς να επιβάλλουν νομικές υποχρεώσεις στους αποδέκτες. Εκδίδονται από τα κύρια θεσμικά όργανα της ΕΕ, την ΕΕτΠ και την ΕΟΚΕ. Κατά την κατάρτιση των νόμων, οι επιτροπές διατυπώνουν τη γνώμη τους σύμφωνα με τη δική τους οπτική γωνία που βασίζεται σε περιφερειακές, οικονομικές ή κοινωνικές παραμέτρους.
Ανακοινώσεις	Είναι έγγραφα πολιτικής που περιλαμβάνουν τη θέση της ΕΕ σε ορισμένα θέματα.
Ψηφίσματα	Χρησιμοποιούν για να εκφράσει το Συμβούλιο της ΕΕ πολιτική θέση σε ένα συγκεκριμένο ζήτημα που σχετίζεται με τους τομείς δραστηριότητας της ΕΕ. Δεν έχουν νομικά δεσμευτικό χαρακτήρα.

? Δραστηριότητες ενότητας 1

(α) Βάσει των προαναφερθέντων, μπορείτε να περιγράψετε τη νομοθετική διαδικασία που συνήθως ακολουθεί η ΕΕ;

(β) Συζητήστε και εντοπίστε τις σημαντικότερες διαφορές μεταξύ Κανονισμού και Οδηγίας.

Ενότητα 2. Η πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τα θεμελιώδη και ανθρώπινα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

2.1 Η συμβολή της Συνθήκης του Άμστερνταμ

Η Συνθήκη του Άμστερνταμ (1997) συνέβαλε ριζικά στην αλλαγή της ευρωπαϊκής πολιτικής για την αναπηρία, καθώς με το άρθρο 13 αυτής για πρώτη φορά η αναπηρία συμπεριλήφθηκε στις αιτίες διάκρισης και με τη δήλωση 22 αναγνωρίστηκε η συμπερίληψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρία κατά την εκπόνηση μέτρων από τα θεσμικά όργανα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2.2 Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ

Τα Κ-Μ μοιράζονται τις ίδιες αξίες, μολονότι κάθε Κ-Μ έχει τον δικό του πολιτισμό, γλώσσα και παραδόσεις. Οι αξίες αυτές είναι ο σεβασμός στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια, η ελευθερία, η δημοκρατία, η ισότητα, το κράτος δικαίου και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι ως άνω αξίες αναφέρονται τόσο στις Συνθήκες όσο και στον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2000)¹³, στον οποίο συγκεντρώνονται όλα τα ατομικά, αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα που πρέπει να απολαμβάνουν οι πολίτες εντός της ΕΕ.

Τα **θεμελιώδη δικαιώματα** του Χάρτη είναι η αξιοπρέπεια, οι **ελευθερίες**, η ισότητα, η αλληλεγγύη, τα δικαιώματα των πολιτών και η δικαιοσύνη. Στον Χάρτη επίσης αναφέρεται ρητά ότι απαγορεύεται κάθε διάκριση λόγω αναπηρίας (άρθρο 21) καθώς και ότι «η ΕΕ αναγνωρίζει και σέβεται το δικαίωμα των ατόμων με αναπηρία να επωφελούνται μέτρων που θα τους εξασφαλίζουν την αυτονομία, την κοινωνική και επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή στον κοινοτικό βίο» (άρθρο 26).

Ο Χάρτης έχει το ίδιο νομικό κύρος με τις Συνθήκες. Το γεγονός ότι είναι νομικά δεσμευτικός σημαίνει ότι: (α) τα θεσμικά όργανα και οι οργανισμοί της ΕΕ οφείλουν κατά την εκπόνηση ευρωπαϊκής νομοθεσίας και πολιτικών να σέβονται τα δικαιώματα που αναφέρονται σε αυτόν και (β) τα Κ-Μ οφείλουν να σέβονται τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται σε αυτόν κατά την εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας σε εθνικό επίπεδο.

¹³ Ο Χάρτης είναι διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/charter-of-fundamental-rights-of-the-european-union.html>

2.3 Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (εφεξής ΣΗΕΔΑΑ) είναι διεθνής συνθήκη για τα **ανθρώπινα δικαιώματα** που ορίζει ότι όλα τα άτομα με αναπηρία πρέπει να απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις θεμελιώδεις ελευθερίες και να συμμετέχουν στην οικονομική, κοινωνική, πολιτική και πολιτιστική ζωή της κοινότητας, όπως οποιοσδήποτε άλλος πολίτης. Επιπρόσθετα, ορίζει πώς πρέπει να ενεργήσουν οι δημόσιες αρχές και οι ιδιωτικοί φορείς για να προωθήσουν την απόλαυση των δικαιωμάτων και ελευθεριών. Σύμφωνα με τη ΣΗΕΔΑΑ, στα άτομα με αναπηρία περιλαμβάνονται εκείνα τα άτομα «που έχουν μακροχρόνια σωματικά, ψυχικά, διανοητικά ή αισθητήρια εμπόδια, τα οποία, σε αλληλεπίδραση με διάφορα εμπόδια, μπορούν να παρεμποδίσουν την πλήρη και αποτελεσματική συμμετοχή τους στην κοινωνία, σε ίση βάση με τους άλλους».

Η ΣΗΕΔΑΑ σηματοδοτεί τη μετάβαση της διεθνούς κοινότητας από την προσέγγιση των ατόμων με αναπηρία ως αντικειμένων φιλανθρωπίας, θεραπευτικής παρέμβασης και πρόνοιας, στην αναγνώρισή τους ως υποκειμένων με πλήρη δικαιώματα και ελευθερίες, ικανότητα αυτοπροσδιορισμού και πλήρους συμμετοχής σε όλες τις σφαίρες της οικονομικής, κοινωνικής, πολιτικής και πολιτιστικής ζωής.

- ✓ **23 Δεκεμβρίου 2010:** Η ΕΕ κυρώνει τη ΣΗΕΔΑΑ. Με την κύρωσή της από την ΕΕ η αναπηρία τίθεται στην κορυφή της ατζέντας για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Η Σύμβαση τέθηκε σε εφαρμογή από την ΕΕ στις 22 Ιανουαρίου 2011.
- ✓ **20 Μαρτίου 2018:** Η Ιρλανδία κυρώνει τη ΣΗΕΔΑΑ. Με την Ιρλανδία ολοκληρώνεται η διαδικασία κύρωσης από το σύνολο των Κ-Μ της ΕΕ.

Στην «Απόφαση του Συμβουλίου της 26^{ης} Νοεμβρίου 2009 σχετικά με τη σύναψη, από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα, της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία» (2010/48/ΕΚ) εκτιμάται ότι η ΣΗΕΔΑΑ «αποτελεί κατάλληλο και αποτελεσματικό πυλώνα για την προαγωγή και την προστασία των ατόμων με αναπηρία στην Ευρωπαϊκή Ένωση στην οποία τόσο η Κοινότητα όσο και τα Κράτη-Μέλη της αποδίδουν πολύ μεγάλη σημασία» (Προοίμιο, σημείο 4). Κάποια άρθρα της ΣΗΕΔΑΑ αφορούν μόνο τα Κ-Μ. Ωστόσο οι περισσότεροι τομείς που περιλαμβάνονται σε αυτήν υπάγονται στην κοινή (συντρέχουσα) αρμοδιότητα της ΕΕ και των Κ-Μ.

Η ΣΗΕΔΑΑ δεν κατοχυρώνει νέα, αλλά αναδιατυπώνει ισχύοντα δικαιώματα που αφορούν το σύνολο των θεμελιωδών δικαιωμάτων (ατομικά, οικονομικά, κοινωνικά, πολιτικά, πολιτιστικά). Αυτό είναι εφικτό μέσω της εφαρμογής νέων προτύπων (εύλογες προσαρμογές, προσβασιμότητα, καθολικός σχεδιασμός) και της αποσαφήνισης του τρόπου εφαρμογής γενικών δικαιωμάτων (π.χ. άρθρο 12 - Ισότητα ενώπιον του νόμου) υπό την οπτική της αναπηρίας.

Μετά την κύρωση της ΣΗΕΔΑΑ, η ΕΕ και τα Κ-Μ υποχρεούνται:

- Να τροποποιήσουν ή να καταργήσουν τους ισχύοντες νόμους, κανονισμούς, έθιμα και πρακτικές που διακρίνουν τα άτομα με αναπηρία (άρθρο 4, παρ. 1, σημείο α).
- Να εμπλέκουν ενεργά κατά την ανάπτυξη και εφαρμογή της νομοθεσίας και των πολιτικών τα άτομα με αναπηρία μέσω των αντιπροσωπευτικών τους οργανώσεων (άρθρο 4, παρ. 3).
- Να υποβάλλουν εκθέσεις (άρθρο 35) στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες (άρθρο 34)¹⁴ για το πώς εφαρμόζουν τα δικαιώματα που περιλαμβάνονται στη ΣΗΕΔΑΑ. Εναλλακτικές εκθέσεις μπορούν επίσης να υποβάλουν οργανώσεις των ατόμων με αναπηρία και εθνικοί φορείς για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι εκθέσεις υποβάλλονται εντός δύο ετών από την κύρωση της ΣΗΕΔΑΑ και στη συνέχεια κάθε τέσσερα χρόνια ή όποτε το ζητήσει η Επιτροπή. Η Επιτροπή εξετάζει τις εκθέσεις και υποβάλλει τις συστάσεις της, τις οποίες η ΕΕ και τα Κ-Μ καλούνται να εφαρμόσουν. Επιπρόσθετα, η Επιτροπή: (i) εκδίδει Γενικά Σχόλια¹⁵ για συγκεκριμένα άρθρα της ΣΗΕΔΑΑ με στόχο την ορθή εφαρμογή τους, (ii) εξετάζει ατομικές αναφορές (από ή για λογαριασμό ατόμων ή ομάδων)¹⁶ και (iii) διενεργεί έρευνα για τυχόν παραβιάσεις των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

Μαζί με τη ΣΗΕΔΑΑ υπάρχει και ένα Προαιρετικό Πρωτόκολλο που κυρώνεται ξεχωριστά. Τα Κ-Μ που το έχουν κυρώσει:

- αποδέχονται τη δυνατότητα οι πολίτες τους να υποβάλλουν -εφόσον προηγουμένως έχουν χρησιμοποιήσει όλα τα ένδικα μέσα της χώρας τους δίχως αποτέλεσμα- αναφορές στην ως άνω Επιτροπή σε περίπτωση παραβίασης των προβλέψεων της ΣΗΕΔΑΑ,
- συμφωνούν σχετικά με την αρχή ότι η Επιτροπή μπορεί να διερευνά περιπτώσεις παραβίασης των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία.

✓ **Η ΕΕ δεν έχει μέχρι σήμερα κυρώσει το Προαιρετικό Πρωτόκολλο. Το πρωτόκολλο έχει κυρωθεί από τα 22 Κ-Μ της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης και της Ελλάδας (βλ. ν.4074/2012).**

¹⁴ Για περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd> l

¹⁵ Διαθέσιμα στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/general-comments>

¹⁶ Διαθέσιμες στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/crpd/individual-communications>

Η ΕΕ υπέβαλε τον Ιούνιο του 2014 στην Επιτροπή των ΗΕ την αρχική έκθεσή της για την εφαρμογή της ΣΗΕΔΑΑ. Τον Μάιο του 2015, η Επιτροπή εξέδωσε έναν κατάλογο θεμάτων, ζητώντας από την ΕΕ να απαντήσει σε αυτά. Η ΕΕ απέστειλε τις απαντήσεις της τον Ιούνιο του 2015. Η Επιτροπή, αφού εξέτασε τις απαντήσεις, εξέδωσε τον Οκτώβριο του 2015 τις τελικές παρατηρήσεις της.

Όσον αφορά τη δεύτερη εξέταση της ΕΕ, η Επιτροπή αποφάσισε να προετοιμάσει έναν «κατάλογο θεμάτων» για τη διαμόρφωση του οποίου ζήτησε τη συμβολή των ΜΚΟ και των οργανώσεων των ατόμων με αναπηρία. Οι οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένου του European Disability Forum, απέστειλαν τις εναλλακτικές εκθέσεις τους¹⁷. Τον Απρίλιο του 2022 η Επιτροπή εξέδωσε τον «κατάλογο θεμάτων πριν από την υποβολή της δεύτερης και τρίτης περιοδικής έκθεσης της ΕΕ»¹⁸. Η ΕΕ αναμένεται να απαντήσει στον νέο κατάλογο θεμάτων εντός 12 μηνών. Οι απαντήσεις θα αποτελέσουν τη δεύτερη περιοδική έκθεση της ΕΕ.

2.4 Η αναπηρία στις Ευρωπαϊκές Στρατηγικές

Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Αναπηρία

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υιοθέτησε την Ανακοίνωση «*Ενωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030*» (2021)¹⁹, η οποία βασίζεται στα αποτελέσματα της προηγούμενης Στρατηγικής (2010-2020) και στις συστάσεις της Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών του 2015 και συμβάλλει στην υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων²⁰. Στόχος της είναι να διασφαλίσει ότι τα άτομα με αναπηρία απολαμβάνουν τα ανθρώπινα δικαιώματά τους, έχουν ίσες ευκαιρίες, συμμετέχουν ισότιμα στην κοινωνία και την οικονομία, μπορούν να αποφασίζουν πού, πώς και με ποιον θα ζουν, μπορούν να μετακινηθούν ελεύθερα στην ΕΕ, δεν βιώνουν διάκριση κ.λπ. Η Στρατηγική περιλαμβάνει ενέργειες σε επίπεδο ΕΕ και Κ-Μ.

Άλλες Ευρωπαϊκές Στρατηγικές που προωθούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία

- › Στη «*Στρατηγική για την ενίσχυση της εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων στην ΕΕ*»²¹ (2020) αναγνωρίζεται ότι τα δίκτυα που προωθούν τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην προώθηση του Χάρτη μεταξύ των μελών τους.

17 Διαθέσιμες στο: <https://www.edf-feph.org/un-crpd/>

18 Διαθέσιμος στο: <https://digitallibrary.un.org/record/3970489?ln=en>

19 Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM:2021:101:FIN#PP4Contents>

20 Μία από τις 20 αρχές του Ευρωπαϊκού Πυλώνα Κοινωνικών Δικαιωμάτων είναι η αρχή «17-Ένταξη ατόμων με αναπηρία».

21 Διαθέσιμη στο: <https://digitallibrary.un.org/record/3970489?ln=en>

- › Στη «Μια Ένωση Ισότητας – Στρατηγική για την Ισότητα των Φύλων 2020-2025»²² (2020) αναγνωρίζεται ότι η ΕΕ και τα Κ-Μ πρέπει να λάβουν μέτρα τόσο για την καταπολέμηση της βίας και της καταχρηστικής συμπεριφοράς κατά των γυναικών και των κοριτσιών με αναπηρία όσο και κατά της εξαναγκαστικής στέρωσης.
- › Στη «Στρατηγική της ΕΕ για τα Δικαιώματα των Θυμάτων (2020-2025)»²³ (2020) αναγνωρίζεται ότι τα άτομα με αναπηρία είναι συχνά θύματα εγκλημάτων μίσους και πως η πρόσβασή τους στη δικαιοσύνη μπορεί να είναι περισσότερο δύσκολη όταν στερούνται τη δικαιοπρακτική τους ικανότητα.

2.5 Η αναπηρία στο κανονιστικό πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)

Η ΕΕ χρηματοδοτεί την υλοποίηση έργων σε τομείς όπως περιφερειακή και αστική ανάπτυξη, απασχόληση, κοινωνική ένταξη κ.ά. Αυτή η πολιτική επενδύσεων της ΕΕ, η οποία στοχεύει στη μείωση των ανισοτήτων ανάμεσα στις Περιφέρειες των Κ-Μ, ονομάζεται «Πολιτική Συνοχής». Τα έργα της «Πολιτικής Συνοχής» χρηματοδοτούνται από 5 Ευρωπαϊκά Ταμεία, τα οποία ονομάζονται Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ)²⁴. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής, στοχεύουν, μεταξύ άλλων, στη βελτίωση της προσβασιμότητας στο φυσικό, δομημένο και ψηφιακό περιβάλλον, στις μεταφορές και στις τεχνολογίες επικοινωνιών και πληροφοριών, στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, στη διευκόλυνση της μετάβασης από την ιδρυματική φροντίδα στη φροντίδα σε επίπεδο κοινότητας, στην αύξηση των ευκαιριών εκπαίδευσης, κατάρτισης και απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία στην ΕΕ.

Ο Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1060²⁵ περί κοινών διατάξεων για την περίοδο 2021-2027 καθορίζει τους κανόνες για τη χρήση των πόρων από συγκεκριμένα Ταμεία της ΕΕ, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται και τα εξής: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+). Ο Κανονισμός επιβάλλει στα Κ-Μ την τήρηση συγκεκριμένων κανόνων. Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με αυτόν, οι Διαχειριστικές Αρχές οφείλουν: (i) να εφαρμόζουν κριτήρια και διαδικασίες που δεν εισάγουν διακρίσεις και εξασφαλίζουν την προσβασιμότητα στα άτομα με αναπηρία (άρθρο 73, παρ.

22 Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0152>

23 Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX:52020DC0258>

24 Τα 5 Ταμεία είναι τα εξής: το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) που συνδέεται με την περιφερειακή πολιτική της ΕΕ και λειτουργεί σε περιφερειακό επίπεδο, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ+), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) που καλύπτει τα Κράτη-Μέλη της ΕΕ που έχουν ΑΕΠ χαμηλότερο από το 90% του μέσου όρου των ΕΕ-27, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).

25 Διαθέσιμος στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1060>

1) και (ii) να λαμβάνουν μέτρα αφενός για την αποτροπή κάθε διάκρισης λόγω αναπηρίας κατά την προετοιμασία, υλοποίηση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων, αφετέρου για τη συμπερίληψη της διάστασης της προσβασιμότητας σε όλα τα στάδια της προετοιμασίας και της υλοποίησης των προγραμμάτων (άρθρο 9, παρ. 3).

Ο Κανονισμός επίσης: (i) ορίζει ότι οι μη κυβερνητικές οργανώσεις και οι φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία κ.λπ. πρέπει να συμμετέχουν στον τρόπο χρήσης των πόρων (άρθρο 8, παρ. 1, σημείο γ) και (ii) περιλαμβάνει τους «Αναγκαίους Πρόσφορους Όρους» (Παράρτημα III), δηλαδή τις προαπαιτούμενες προϋποθέσεις (κριτήρια εκπλήρωσης) για την αποτελεσματική και αποδοτική εφαρμογή των ειδικών στόχων του ΕΤΠΑ (με εξαίρεση τα Προγράμματα Interreg), του ΕΚΤ+ και του Ταμείου Συνοχής. Οι όροι αυτοί είτε διέπουν όλους τους ειδικούς στόχους των ως άνω Ταμείων και καλούνται «οριζόντιοι» (4 σε αριθμό) είτε αφορούν συγκεκριμένους ειδικούς στόχους που συνδέονται με τα προαναφερθέντα Ταμεία και καλούνται «θεματικοί». Δύο «Οριζόντιοι Αναγκαίοι Πρόσφοροι Όροι» που σχετίζονται άμεσα με την αναπηρία αφορούν: (α) στην εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και (β) στην εφαρμογή εθνικού πλαισίου για τη διασφάλιση της εφαρμογής της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες, το οποίο πρέπει να περιλαμβάνει στόχους με μετρήσιμα ορόσημα, συλλογή δεδομένων και μηχανισμό παρακολούθησης, καθώς και ρυθμίσεις που διασφαλίζουν ότι η πολιτική, η νομοθεσία και τα πρότυπα προσβασιμότητας αντανακλώνται στην προετοιμασία και την υλοποίηση των προγραμμάτων.

Δραστηριότητες ενότητας 2

Πρόκειται η οργάνωσή σας να υπογράψει μνημόνιο συνεργασίας με τον Δήμο στον οποίο αυτή δραστηριοποιείται. Συζητήστε τις δράσεις/ενέργειες που θα μπορούσαν να περιληφθούν σε αυτό βάσει όλων όσων υπαγορεύει η ΣΗΕΔΑΑ.

Ενότητα 3. Διευκολύνσεις και παροχές της ΕΕ προς τα άτομα με αναπηρία

Οι Συνθήκες της ΕΕ εγγυώνται τις παρακάτω θεμελιώδεις ελευθερίες για όλους τους πολίτες της ΕΕ (άτομα με υπηκοότητα Κ-Μ):

- **Ελεύθερη κυκλοφορία προσώπων:** Κάθε πολίτης Κ-Μ έχει δικαίωμα να ταξιδεύει, εργάζεται, σπουδάζει και διαβιεί σε άλλο Κ-Μ²⁶.
- **Ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών:** Τα αγαθά που παράγονται σε ένα Κ-Μ μπορούν, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να πουληθούν σε άλλο Κ-Μ.
- **Ελεύθερη κυκλοφορία υπηρεσιών:** Κάθε πολίτης Κ-Μ έχει δικαίωμα να παρέχει και να λαμβάνει υπηρεσίες σε άλλο Κ-Μ.
- **Ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων:** Δυνατότητα ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών ή αγοράς ακινήτων σε άλλο Κ-Μ.

3.1 Δικαιώματα επιβατών με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα

Τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν με αεροπλάνο, τρένο, πλοίο ή πούλμαν (υπεραστικό λεωφορείο) έχουν τα ακόλουθα δικαιώματα:

- ✓ **Δικαίωμα στη μεταφορά και στην αγορά εισιτηρίου:** κανένας δεν μπορεί να αρνηθεί σε ένα άτομο με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα λόγω αυτής καθ' αυτής της αναπηρίας του τη μεταφορά του και την αγορά εισιτηρίου από αυτό, παρά μόνο για λόγους ασφάλειας ή σχεδιασμού του οχήματος (π.χ. είναι μικρό σε μέγεθος για να δεχτεί τα τεχνικά βοηθήματα που τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα χρησιμοποιούν) ή της υποδομής.
- ✓ **Δικαίωμα στην παροχή δωρεάν συνδρομής:** πρότερη ενημέρωση για την παροχή συνδρομής από την πλευρά του επιβάτη με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα δεν είναι υποχρεωτική, ωστόσο συνιστάται η υποβολή σχετικού αιτήματος στην αρμόδια υπηρεσία 48 ώρες πριν τη μετακίνηση με αεροπλάνο, τρένο και πλοίο, και 36 ώρες πριν τη μετακίνηση με υπεραστικό λεωφορείο ώστε να μην υπάρξει αναμονή. Απαγορεύεται να ζητείται η επίδειξη του πιστοποιητικού αναπηρίας για την παροχή της συνδρομής.
- ✓ **Δικαίωμα συνοδού της επιλογής του ατόμου με αναπηρία ή κινητική αναπηρία:** όταν τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα επιθυμούν να ταξιδέψουν με πούλμαν ή

²⁶ Κάθε πολίτης της ΕΕ μπορεί να ζήσει σε άλλο Κ-Μ της ΕΕ από αυτό που προέρχεται μόνο έως 3 μήνες. Για να συνεχίσει να διαμένει εκεί μετά το πέρας αυτού του χρονικού διαστήματος, πρέπει να είναι οικονομικά ενεργός.

πλοίο και ο μεταφορέας απαιτεί για λόγους ασφαλείας να συνοδεύονται από άλλο άτομο, μπορούν να επιλέξουν τα ίδια τον/τη συνοδό τους και το εισιτήριο του/της συνοδού τους παρέχεται δωρεάν από τον μεταφορέα.

- ✓ **Δικαίωμα αποζημίωσης σε περίπτωση που το τεχνικό βοήθημα που χρησιμοποιεί το άτομο με αναπηρία καθεί ή καταστραφεί:** ισχύει για όλα τα μέσα μεταφοράς με εξαίρεση τη μετακίνηση με αεροπλάνο. Στην περίπτωση αυτή, το ποσό της αποζημίωσης δεν μπορεί να υπερβεί τα 1.110 €.

Μετακίνηση με αεροπλάνο

Σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης, καθυστέρησης της πτήσης άνω των 3 ωρών, ακύρωσής της ή υπεράριθμης κράτησης, μπορούν τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα να επιλέξουν είτε να μεταφερθούν στον προορισμό τους με άλλο τρόπο (π.χ. με άλλη πτήση) είτε να διεκδικήσουν το πλήρες αντίτιμο του εισιτηρίου, εκτός εάν για την καθυστέρηση ή την ακύρωση της πτήσης δεν ευθύνεται η αεροπορική εταιρεία²⁷. Σε περίπτωση άρνησης επιβίβασης ή ακύρωσης της πτήσης ή άφιξης στον προορισμό με καθυστέρηση μεγαλύτερη των 3 ωρών, ενδέχεται, υπό ορισμένες προϋποθέσεις και ανάλογα με την απόσταση της πτήσης, τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα να δικαιούνται αποζημίωση μεταξύ 250-600 ευρώ²⁸.

Μετακίνηση με τρένο

Εάν το δρομολόγιο του τρένου καθυστερήσει περισσότερο από 1 ώρα και για αυτό ευθύνεται ο μεταφορέας, τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα έχουν την επιλογή είτε της επιστροφής του αντιτίμου του εισιτηρίου είτε τη συνέχιση του ταξιδιού τους με το ίδιο τρένο ή τη μεταφορά στον προορισμό τους με άλλο μέσο το συντομότερο δυνατό. Εάν επιλέξουν να συνεχίσουν το ταξίδι τους με το ίδιο τρένο, δικαιούνται αποζημίωσης που ανέρχεται ανάλογα με τη διάρκεια της καθυστέρησης στο 25% ή 50% του αντιτίμου του εισιτηρίου²⁹.

Μετακίνηση με λεωφορεία και πούλμαν

Εάν το υπεραστικό δρομολόγιο (πάνω από 250 χλμ.), στο οποίο έχουν κάνει κράτηση τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα, ακυρωθεί ή καθυστερήσει πάνω από 2 ώρες, μπορούν να διεκδικήσουν την επιστροφή του πλήρους αντιτίμου του εισιτηρίου ή να μεταφερθούν στον προορισμό τους το συντομότερο δυνατό δίχως επιπλέον κόστος. Σε

27 Προτείνεται η παρακολούθηση της εκπομπής «Τα Νέα της Ε.Σ.Α.μεΑ. – Επεισόδιο 21», το οποίο είναι διαθέσιμο στο: <https://www.youtube.com/watch?v=TvHgpMfmyxk>

28 Βλ. «Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1107/2006 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 5^{ης} Ιουλίου 2006, σχετικά με τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων με μειωμένη κινητικότητα όταν ταξιδεύουν αεροπορικώς».

29 Βλ. «Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1371/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23^{ης} Οκτωβρίου 2007, σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των επιβατών σιδηροδρομικών γραμμών».

περίπτωση που δεν τους προσφερθούν οι ως άνω επιλογές, μπορούν να παραπονεθούν εκ των υστέρων και να ζητήσουν είτε την πλήρη επιστροφή του αντιτίμου του εισιτηρίου είτε το 50% αυτού³⁰.

Μετακίνηση με πλοίο (εκτός από κρουαζιέρες και σκάφη αναψυχής)

Εάν το δρομολόγιο ακυρωθεί ή η αναχώρηση καθυστερήσει για περισσότερο από 90 λεπτά, τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα μπορούν να ζητήσουν είτε την επιστροφή του αντιτίμου του εισιτηρίου -καθώς, και εάν χρειαστεί, ένα ταξίδι επιστροφής δωρεάν στο αρχικό σημείο αναχώρησης- είτε να μεταφερθούν στον προορισμό τους το συντομότερο δυνατό χωρίς επιπλέον κόστος. Εάν υπάρξει καθυστέρηση άφιξης στον προορισμό περισσότερο από 1 ώρα, τα άτομα με αναπηρία ή μειωμένη κινητικότητα δικαιούνται αποζημίωση³¹.

Εθνικοί φορείς εφαρμογής των Κανονισμών για τα δικαιώματα των επιβατών

Υπηρεσία Πολιτικής Αεροπορίας	Για τα δικαιώματα των επιβατών όταν ταξιδεύουν αεροπορικώς
Γενική Διεύθυνση Μεταφορών του Υπουργείου Μεταφορών και Υποδομών	Για τα δικαιώματα των επιβατών όταν ταξιδεύουν με λεωφορεία και πούλμαν
Ρυθμιστική Αρχή Σιδηροδρόμων (ΡΑΣ)	Για τα δικαιώματα των επιβατών όταν ταξιδεύουν με τρένο
Υπουργείο Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής	Για τα δικαιώματα των επιβατών όταν ταξιδεύουν με πλοίο

3.2 Ευρωπαϊκή Κάρτα Στάθμευσης για τα άτομα με αναπηρία

Τα άτομα με αναπηρία που διαθέτουν Κάρτα/Δελτίο Στάθμευσης στην Ελλάδα μπορούν να τη/το χρησιμοποιήσουν και στα Κ-Μ. Ωστόσο τα δικαιώματα και οι διευκολύνσεις που η Κάρτα τους παρέχει διαφοροποιούνται μεταξύ των Κ-Μ. Για να μπορέσουν να κάνουν χρήση αυτών των διευκολύνσεων σε άλλο Κ-Μ πρέπει η Δ/νση Μεταφορών & Επικοινωνιών της Περιφερειακής Ενότητας του τόπου κατοικίας τους να εκδώσει την Κάρτα Στάθμευσης με βάση το τυποποιημένο υπόδειγμα της Ευρωπαϊκής Κάρτας Στάθμευσης³².

30 Βλ. «Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 181/2011 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16^{ης} Φεβρουαρίου 2011, για τα δικαιώματα των επιβατών λεωφορείων και πούλμαν και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004».

31 Βλ. «Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 1177/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24^{ης} Νοεμβρίου 2010, για τα δικαιώματα των επιβατών στις θαλάσσιες και εσωτερικές πλωτές μεταφορές και για την τροποποίηση του Κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004».

32 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://europa.eu/youreurope/citizens/travel/transport-disability/parking-card-disabilities-people/index_el.htm

3.3 Ευρωπαϊκή Κάρτα Αναπηρίας

Η εν λόγω κάρτα υλοποιείται πιλοτικά στα εξής Κ-Μ της ΕΕ: Βέλγιο, Κύπρο, Εσθονία, Φινλανδία, Ιταλία, Μάλτα, Ρουμανία και Σλοβενία. Αναμένεται ότι μέχρι το 2023 θα δημιουργηθεί μια κοινή ευρωπαϊκή κάρτα που θα αναγνωρίζεται σε όλα τα Κ-Μ της ΕΕ. Σκοπός της κάρτας είναι η παροχή στα άτομα με αναπηρία ισότιμης πρόσβασης μεταξύ των Κ-Μ σε διευκολύνσεις που αφορούν στους εξής τομείς: πολιτισμό, αναψυχή, αθλητισμό και μεταφορές.

3.4 Δικαιώματα ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην εργασία

Τα άτομα με αναπηρία προστατεύονται από τις άμεσες και έμμεσες διακρίσεις όταν εργάζονται και συμμετέχουν σε επαγγελματική κατάρτιση και σε οργανώσεις εργαζομένων ή εργοδοτών³³. Ο εργοδότης υποχρεούται να παρέχει τις απαραίτητες κατά περίπτωση «εύλογες προσαρμογές» προκειμένου να ασκούν ανεμπόδιστα τα εργασιακά τους καθήκοντα, να εξελίσσονται, καθώς και να συμμετέχουν στην επαγγελματική κατάρτιση. Η «προσαρμογή» θεωρείται «εύλογη» όταν δικαιολογείται από την κατηγορία/ βαρύτητα της αναπηρίας του εργαζομένου και το κόστος της δεν είναι τόσο υψηλό ώστε να δημιουργεί πρόβλημα στην επιχείρηση/οργανισμό. Επιπρόσθετα, οι πολίτες με αναπηρία της ΕΕ που διαθέτουν διαβατήριο από χώρα της ΕΕ, μπορούν, όπως οποιοσδήποτε άλλος πολίτης της ΕΕ, να αναζητούν εργασία και να εργάζονται σε άλλη χώρα της ΕΕ, δίχως να απαιτείται άδεια εργασίας, καθώς και να παραμένουν στη χώρα αυτή ακόμη και μετά τη λήξη της εργασιακής σχέσης. Επιπρόσθετα, έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους υπηκόους της χώρας υποδοχής όσον αφορά την πρόσβαση στην εργασία, την παροχή υποστήριξης από τις υπηρεσίες απασχόλησης και την οικονομική υποστήριξη για την εύρεση εργασίας.

3.5 Δικαιώματα ατόμων με αναπηρία ή/και χρόνιες παθήσεις στην υγεία

Τα άτομα με αναπηρία ως υπήκοοι της ΕΕ μπορούν, όπως κάθε άλλος πολίτης της ΕΕ, να αναζητήσουν ιατρική περίθαλψη σε οποιαδήποτε χώρα της ΕΕ και να διεκδικήσουν επιστροφή χρημάτων από τη χώρα προέλευσής τους για το κόστος θεραπείας (καλύπτεται το κόστος υγειονομικής περίθαλψης, συνταγογράφησης, χορήγησης φαρμάκων και ιατρικών συσκευών). Η Ευρωπαϊκή Κάρτα Ασφάλισης Ασθένειας προσφέρει πρόσβαση σε ιατρικά αναγκαία κρατική περίθαλψη κατά την προσωρινή διαμονή ενός ατόμου σε ένα από τα 27

33 Μελετήστε την Οδηγία 2000/78, η οποία είναι διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX%3A32000L0078>

K-M, την Ισλανδία, το Λιχτενστάιν, τη Νορβηγία και την Ελβετία, με τους ίδιους όρους και το ίδιο κόστος με τους ασφαλισμένους της χώρας υποδοχής. Η εν λόγω Κάρτα εκδίδεται από τους εθνικούς παρόχους ασφάλισης ασθένειας³⁴.

3.6 Προσβασιμότητα προϊόντων και υπηρεσιών

Η «Οδηγία (ΕΕ) 2019/882 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17^{ης} Απριλίου 2019, σχετικά με τις απαιτήσεις προσβασιμότητας προϊόντων και υπηρεσιών»³⁵ ορίζει απαιτήσεις προσβασιμότητας για συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες (περιλαμβάνει σχετικό κατάλογο), κυρίως στον ψηφιακό τομέα, όπως: έξυπνα τηλέφωνα, ταμπλέτες, υπολογιστές και τα λειτουργικά τους συστήματα, μηχανήματα έκδοσης και ελέγχου εισιτηρίων, τερματικά πληρωμών κ.ά., καθώς και συγκεκριμένα στοιχεία των υπηρεσιών μεταφοράς επιβατών στα αεροπλάνα, στα λεωφορεία, στους σιδηρόδρομους, στα πλωτά μέσα, με εξαίρεση τις αστικές, προαστιακές και περιφερειακές μεταφορικές υπηρεσίες. Τα K-M όφειλαν να ενσωματώσουν την Οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο έως την 28^η Ιουνίου 2022. Η Οδηγία εφαρμόζεται σε προϊόντα και υπηρεσίες που διατίθενται στην αγορά μετά τις 28 Ιουνίου 2025.

3.7 Προσβασιμότητα δημόσιων ιστότοπων και εφαρμογών για φορητές συσκευές

Με την «Οδηγία (ΕΕ) 2016/2102 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26^{ης} Οκτωβρίου 2016, για την προσβασιμότητα των ιστότοπων και των εφαρμογών για φορητές συσκευές των οργανισμών του δημόσιου τομέα»³⁶ τίθενται απαιτήσεις προσβασιμότητας προκειμένου οι προαναφερθέντες ιστότοποι και εφαρμογές να καταστούν προσβάσιμοι/προσβάσιμες στα άτομα με αναπηρία. Η Οδηγία προβλέπει ότι οι ως άνω ιστότοποι και εφαρμογές οφείλουν να διαθέτουν δήλωση προσβασιμότητας στην οποία πρέπει να περιλαμβάνονται πληροφορίες για την προσβασιμότητα του ιστότοπου ή της εφαρμογής και μηχανισμό για την υποβολή παρατηρήσεων, ώστε, όταν κάποιο περιεχόμενο δεν είναι προσβάσιμο, οι χρήστες να μπορούν να ζητήσουν να τους δοθεί με εναλλακτικό τρόπο.

3.8 Εκλογικά δικαιώματα

Οι πολίτες της ΕΕ έχουν το δικαίωμα να ψηφίζουν και να συμμετέχουν ως υποψήφιοι στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο είτε στη χώρα καταγωγής τους είτε, εάν κατοικούν

34 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=559&langId=el> και https://health.ec.europa.eu/cross-border-healthcare/overview_el

35 Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/ALL/?uri=CELEX:32019L0882>

36 Διαθέσιμη στο: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex:32016L2102>

σε άλλο Κ-Μ της ΕΕ, μπορούν να επιλέξουν να ψηφίσουν ή να είναι υποψήφιοι στη χώρα όπου διαμένουν με τους ίδιους όρους που ισχύουν για τους υπηκόους της. Οι πολίτες της ΕΕ που κατοικούν σε άλλο Κ-Μ έχουν επίσης το δικαίωμα να ψηφίζουν και να συμμετέχουν ως υποψήφιοι σε τοπικές ή δημοτικές εκλογές στη χώρα στην οποία κατοικούν με τους ίδιους όρους με τους υπηκόους αυτής της χώρας. Ωστόσο, αρκετά άτομα με αναπηρία δεν μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι επειδή έχουν χάσει, πλήρως ή μερικώς, τη δικαιοπρακτική τους ικανότητα³⁷.

Δραστηριότητες ενότητας 3

Μελετήστε τις Οδηγίες (ΕΕ) 2019/882 και 2016/2102 και εντοπίστε ποιοι τομείς/φορείς εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής τους. Θα ήταν νομοθετικά ορθό κατά την ενσωμάτωση των ως άνω Οδηγιών στην εθνική μας νομοθεσία να ζητήσετε την επέκταση του πεδίου εφαρμογής τους προκειμένου να συμπεριληφθούν και αυτοί οι τομείς/φορείς; Εξηγήστε.

³⁷ Περισσότερες πληροφορίες στο: https://europa.eu/youreurope/citizens/residence/elections-abroad/european-elections/index_el.htm

Ενότητα 4. Φορείς προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία

Επιτροπή Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Το Πρωτόκολλο της ΣΗΕΔΑΑ επιτρέπει στα άτομα με αναπηρία και σε ομάδες να υποβάλλουν, αφού προηγουμένως έχουν απευθυνθεί στη χώρα τους δίχως αποτέλεσμα, καταγγελία στην Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών, όταν τα δικαιώματά τους, όπως προβλέπονται στη ΣΗΕΔΑΑ, δεν γίνονται σεβαστά³⁸.

Ειδικός Εισηγητής των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρίες

Αναπτύσσει διάλογο με τα κράτη και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη με στόχο τον εντοπισμό και την ανταλλαγή καλών πρακτικών που σχετίζονται με την πραγμάτωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, ανταλλάσσει πληροφορίες για παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους, συμβουλευτεί και εμπλέκει στο έργο του τα άτομα με αναπηρία και τις οργανώσεις τους, υποβάλλει συστάσεις και παρέχει τεχνική βοήθεια στα κράτη, προς υποστήριξη των εθνικών προσπάθειών για την αποτελεσματική πραγμάτωση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία. Επιπρόσθετα, μπορεί να αποστείλει επιστολή στην κυβέρνηση του κράτους όπου έλαβε χώρα, εξακολουθεί να λαμβάνει χώρα ή ενδέχεται να λάβει χώρα η παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων³⁹.

«Η Ευρώπη σου» – Συμβουλές

Η Υπηρεσία αποτελεί μέρος ενός συνόλου εργαλείων πληροφόρησης και παροχής συμβουλών για τα δικαιώματα των πολιτών και των επιχειρήσεων στην ΕΕ. Σημείο εκκίνησης είναι ο ιστότοπος «Η Ευρώπη σου»⁴⁰. Πρόκειται για υπηρεσία συμβουλών προς το κοινό, τις οποίες παρέχουν οι νομικοί εμπειρογνώμονες της Υπηρεσίας Δράσης Ευρωπαίων Πολιτών (ECAS). Η υπηρεσία⁴¹ προσφέρει χρήσιμες συμβουλές σε θέματα όπως: διαμονή, σπουδές, απασχόληση, αγορές, ταξίδια, επιχειρηματική δραστηριότητα. Αποτελείται από μια ομάδα ανεξάρτητων νομικών που καλύπτουν όλες τις επίσημες γλώσσες της ΕΕ και γνωρίζουν καλά τόσο την ενωσιακή νομοθεσία όσο και τις εθνικές νομοθεσίες των Κ-Μ της ΕΕ. Οι νομικοί παρέχουν δωρεάν εξατομικευμένες συμβουλές στη γλώσσα επιλογής του ενδιαφερόμενου

38 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.ohchr.org/en/treaty-bodies/individual-communications>

39 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-disability/mandate>

40 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://europa.eu/youreurope/index_el.htm

41 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://europa.eu/youreurope/citizens/index_el.htm

και ενημερώνουν για την ενωσιακή νομοθεσία και τον τρόπο με τον οποίο κάθε πολίτης μπορεί να ασκήσει τα δικαιώματά του.

«Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Σε περίπτωση που οποιοσδήποτε πολίτης θεωρήσει ότι η χώρα του παραβίασε τη νομοθεσία της ΕΕ, μπορεί να υποβάλει σχετική καταγγελία στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή⁴².

Επιτροπή Αναφορών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου

Αντικείμενο της Επιτροπής είναι η διασφάλιση του θεμελιώδους δικαιώματος της υποβολής αναφοράς και επικοινωνίας με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Οι αναφορές επιτρέπουν στο Κοινοβούλιο αφενός να διενεργεί διαρκή έλεγχο των πραγματικών συνθηκών εφαρμογής της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, αφετέρου να διερευνά τον βαθμό στον οποίο τα θεσμικά όργανα της ΕΕ ανταποκρίνονται στις ανησυχίες των πολιτών⁴³.

Ευρωπαίος Διαμεσολαβητής

Ο Διαμεσολαβητής⁴⁴ είναι ένας ανεξάρτητος φορέας που διερευνά καταγγελίες για κακοδιοίκηση στο πλαίσιο των θεσμικών οργάνων και λοιπών φορέων της ΕΕ. Οι καταγγελίες μπορούν να υποβληθούν τόσο από πολίτες ή μόνιμους κατοίκους χωρών της ΕΕ όσο και από ενώσεις ή επιχειρήσεις που έχουν την έδρα τους στην ΕΕ. Ο Διαμεσολαβητής μπορεί να διαπιστώσει κακοδιοίκηση εάν ένα θεσμικό όργανο παραβιάζει τα θεμελιώδη δικαιώματα, τους κανόνες δικαίου ή τις αρχές της χρηστής διοίκησης. Δεν μπορεί να διερευνήσει καταγγελίες εναντίον των εθνικών, περιφερειακών ή τοπικών διοικήσεων στα Κ-Μ, ακόμα και εάν άπτονται θεμάτων της ΕΕ.

Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Ερμηνεύει το δίκαιο της ΕΕ ώστε να διασφαλίζεται η ομοιόμορφη εφαρμογή του σε όλα τα Κ-Μ, και διευθετεί νομικές διαφορές ανάμεσα στις εθνικές κυβερνήσεις και τα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Σε ορισμένες περιπτώσεις, μπορούν επίσης να προσφεύγουν στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης⁴⁵ ιδιώτες, επιχειρήσεις ή οργανισμοί κατά οργάνου της ΕΕ, εάν θεωρούν ότι αυτό έχει με κάποιο τρόπο παραβιάσει τα δικαιώματά τους.

42 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://ec.europa.eu/assets/sg/report-a-breach/complaints_el/index.html

43 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.europarl.europa.eu/petitions/el/home>

44 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.ombudsman.europa.eu/el/home>

45 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/court-justice-european-union-cjeu_el

Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Ο Οργανισμός⁴⁶ παρέχει ανεξάρτητες και τεκμηριωμένες συμβουλές σε φορείς λήψης αποφάσεων της ΕΕ και των Κ-Μ, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην καλύτερη τεκμηρίωση και στόχευση του διαλόγου, των πολιτικών και της νομοθεσίας για τα θεμελιώδη δικαιώματα. Στόχος του είναι η αποτελεσματικότερη προώθηση και προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε όλη την ΕΕ. Προς τούτο συμβουλευεται τους εταίρους του και συνεργάζεται μαζί τους: στη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών και δεδομένων μέσω κοινωνιολογικής και νομικής έρευνας, στην παροχή συνδρομής και εμπειρογνωμοσύνης, στην αύξηση της ευαισθητοποίησης για τα δικαιώματα.

Συμβούλιο της Ευρώπης

Είναι ένας διεθνής οργανισμός, ανεξάρτητος από την ΕΕ, που αποτελείται από 46 ευρωπαϊκές χώρες. Κύριος σκοπός του είναι η θεμελίωση, ανάμεσα στα 46 μέλη του, κοινών δημοκρατικών θεσμών και αξιών βασισμένων στο γράμμα και το πνεύμα της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την Προάσπιση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και των Θεμελιωδών Ελευθεριών. Από την ίδρυσή του (1949), το Συμβούλιο της Ευρώπης⁴⁷ υιοθέτησε πολλές Συνθήκες ανθρωπίνων δικαιωμάτων που περιλαμβάνουν προβλέψεις και για τα άτομα με αναπηρία.

Ευρωπαϊκό Φόρουμ Ατόμων με Αναπηρία (EDF)

Αποτελεί την οργάνωση εκπροσώπησης των περίπου 100 εκατομμυρίων πολιτών με αναπηρία στα θεσμικά όργανα της ΕΕ. Το EDF έχει οργανώσεις- μέλη σε όλα σχεδόν τα Κ-Μ της ΕΕ⁴⁸. Το στελεχιακό δυναμικό του και οι οργανώσεις μέλη του παρέχουν καθημερινή ενημέρωση στα άτομα με αναπηρία για τα δικαιώματά τους καθώς και για τους φορείς στους οποίους μπορούν να απευθυνθούν όταν αυτά παραβιάζονται.

Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία (Ε.Σ.Α.μεΑ.)

Η Ε.Σ.Α.μεΑ.⁴⁹ διαθέτει την Υπηρεσία «Διεκδικούμε Μαζί», η οποία παρέχει ενημέρωση για το σύνολο των δικαιωμάτων και παροχών των ατόμων με αναπηρία και υποστηρίζει ατομικά και συλλογικά αιτήματα παρεμβαίνοντας σε πολιτικό και σε υπηρεσιακό επίπεδο. Στην υπηρεσία μπορεί να απευθυνθεί κάθε πολίτης με αναπηρία ή μέλος της οικογένειάς του που επιθυμεί να ενημερωθεί ή να διεκδικήσει τα δικαιώματά του όταν αυτά παραβιάζονται.

46 Περισσότερες πληροφορίες στο: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/institutions-and-bodies-profiles/fra_el

47 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.coe.int/el/web/about-us>

48 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.edf-feph.org/our-members/>

49 Περισσότερες πληροφορίες στο: <https://www.esamea.gr/index.php/el>

Δραστηριότητες ενότητας 4

«Το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ένας οργανισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ο οποίος περιλαμβάνει τα Κ-Μ της Ευρωπαϊκής Ένωσης».

Η παραπάνω φράση είναι ορθή ή εσφαλμένη; Εξηγήστε.

Παράρτημα: Απαντήσεις δραστηριοτήτων

Δραστηριότητες ενότητας 1

(α) Η συνήθης νομοθετική διαδικασία περιγράφεται στον επίσημο ιστότοπο της ΕΕ (Σύνδεσμος: https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/adopting-eu-law_el)

(β) Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται οι διαφορές μεταξύ Κανονισμού και Οδηγίας.

Κανονισμοί	Οδηγίες
Είναι νομοθετικές πράξεις που είναι δεσμευτικές για όλα τα Κ-Μ.	Είναι νομοθετικές πράξεις που έχουν γενικό χαρακτήρα και δεν είναι δεσμευτικές.
Αντικαθιστούν τους εθνικούς νόμους και τίθενται σε εφαρμογή αμέσως μετά την έγκρισή τους.	Ορίζουν στόχους που πρέπει να επιτευχθούν από όλα τα Κ-Μ, αλλά εναπόκειται σε κάθε Κ-Μ να αποφασίσει για τον τρόπο ενσωμάτωσής τους στο εθνικό δίκαιο.
Τα Κ-Μ οφείλουν να τους εφαρμόσουν κατά γράμμα.	Θέτουν ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας, το οποίο τα Κ-Μ δεν μπορούν να μειώσουν αλλά μπορούν να υπερβούν.

Δραστηριότητες ενότητας 2

Ενδεικτική απάντηση στο: <https://kede.gr/protokollo-synergias-kede-esamea-g-g-koinonikis-allilengyis-kai-katapolemissis-tis-ftocheias-gia-tis-syberiliptikes-poleis-2/>.

Δραστηριότητες ενότητας 3

Στο πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας ΕΕ (ΕΕ) 2019/882 δεν εμπίπτουν το δομημένο περιβάλλον, οι μεταφορές και οι υπηρεσίες του τουριστικού τομέα. Από το πεδίο εφαρμογής της Οδηγίας (ΕΕ) 2016/2102 εξαιρούνται οι ιστότοποι και εφαρμογές για φορητές συσκευές των δημόσιων ραδιοτηλεοπτικών φορέων και των θυγατρικών τους και οι ιστότοποι και εφαρμογές για φορητές συσκευές των ΜΚΟ που δεν παρέχουν υπηρεσίες βασικές για το κοινό, ή υπηρεσίες που εξειδικεύονται στην κάλυψη των αναγκών των ατόμων με αναπηρίες ή προορίζονται για αυτά. Επειδή οι Οδηγίες θέτουν ένα ελάχιστο επίπεδο προστασίας το οποίο τα Κ-Μ μπορούν να υπερβούν, κατά την ενσωμάτωσή τους στην εθνική μας νομοθεσία θα ήταν νομικά ορθό να ζητηθεί η επέκταση του πεδίου εφαρμογής τους προκειμένου να συμπεριληφθούν και αυτοί οι τομείς/φορείς.

Δραστηριότητες ενότητας 4

Η παραπάνω φράση είναι εσφαλμένη διότι το Συμβούλιο της Ευρώπης είναι ένας ανεξάρτητος Οργανισμός, ο οποίος περιλαμβάνει 46 Κ-Μ, εκ των οποίων τα 27 είναι Κ-Μ της ΕΕ.

